

K „DRUHÉMU ŽIVOTU“ BEDY DUDÍKA¹

Ema Tomášková

V lednu loňského roku jsme si mohli připomenout dvě jubilea vztahující se k životu moravského stavovského historiografa a benediktinského mnicha Bedy Dudíka (29. 1. 1815–18. 1. 1890), jedním z nich je dvousté výročí jeho narození. Když se roku 1998 připomínalo dvousté výročí narození historiografa českého, dočkal se František Palacký reprezentativní biografie z pera Jiřího Kořalky.² V tomto ohledu snesou oba zemští dějepisci srovnání – také Bedovi Dudíkovi byla v jubilejním roce věnována obsáhlá monografie. Cíle, který si kladlo v minulosti již několik autorů, se podařilo dosáhnout Richardu Mahelovi.³ V dalších oblastech je však, jak se zdá, komparace Dudíka s Palackým jen srovnáváním nesrovnatelného, zvláště pokud obrátíme svou pozornost ke vlivu jejich osobnosti a díla v době po smrti obou protagonistů.

Ve srovnání s obecně známým a alespoň podvědomě uznávaným českým historiografem se zdá, že je jeho moravský současník víceméně zapomenut. Je však tento názor obecně platný? Nebo existují prostředí, kde byl (je) Dudíkův odkaz z nějakých důvodů uchováván? V neposlední řadě je pak třeba zjistit, jak se tato situace vyvíjela v čase.

Zatímco v případě Františka Palackého je možno hovořit o mýtu či místě historické paměti s (v čase proměnlivým) potenciálem tvořit a ovlivňovat kolektivní identitu a kolektivní paměť poměrně širokého publika,⁴ s osobou Bedy Dudíka podobné asociace spojoval nemůžeme. Na rozdíl od českého zemského historiografa nenabídl ten moravský ve svém rozsáhlém díle zásadní nosnou ideu, kterou by byla tehdejší nacionálně se profilující (česká

¹ Článek vychází z disertační práce TOMÁŠKOVÁ, Ema: *Život a osobnost Bedy Dudíka (1815–1890) pohledem jeho deníků*. Olomouc 2015 (nepublikovaná disertační práce).

² KOŘALKA, Jiří: *František Palacký (1798–1875). Životopis*. Praha 1998.

³ MAHEL, Richard: *Beda Dudík (1815–1890): život a dílo rajhradského benediktina a moravského zemského historiografa ve světle jeho osobní pozůstalosti*. Praha 2015. V době psaní tohoto článku nebyla kniha dosud k dispozici, ale dle shodných názvů kapitol (viz obsah monografie, zveřejněný v rámci katalogu Moravské zemské knihovny v Brně) soudíme, že se jedná o vydání téměř nezměněné disertační práce téhož autora. Týž: *Život, dílo a pozůstalost moravského historiografa Františka Bedy Dudíka (1815–1890)* (dále jen *Život, dílo a pozůstalost*). Opava 2011 (nepublikovaná disertační práce).

⁴ Problematikou se obsáhle zabýval Jiří Štaif. Jeho poznatky byly shrnuty v monografii vydané v rámci edice Velké postavy českých dějin: ŠTAIF, Jiří: *František Palacký: život, dílo, mýtus*. Praha 2009, zejm. s. 296–355. Dále také např. Týž: *František Palacký jako místo historické paměti se zvláštním zřetelem k Moravě* (dále jen *František Palacký jako místo historické paměti*). *Historica Olomucensia*, 40–2011, Olomouc 2011, s. 65–93.

– moravská) společnost ochotna akceptovat. Svým názorem v citlivé otázce polohy velkomoravského Velehradu naopak vyvolal ke své osobě i započatému dílu⁵ značný odpor ze strany vlasteneckých kruhů, který se dařilo odbourávat jen pozvolna. V tomto procesu je nutno za zásadní považovat vydání „opravené verze“ inkriminované pasáže v české redakci moravských dějin⁶ a pozdější úspěšné vyjednávání o návratu rukopisů ze Švédska – a nepochybně také faktor času a historického vývoje, který kauze ubral na aktuálnosti.

Také Dudíkovy další aktivity – diplomatického i jiného rázu – nedošly, mnohdy právě z důvodu svého charakteru, veřejné známosti. Navíc se jednalo obvykle o úkoly ve službách státu či církve bez většího dopadu na život obyvatelstva českých zemí.⁷ V politickém angažmá podobném tomu Palackého moravskému historiografovi mimo jiné bránila jeho příslušnost k řeholnímu řádu – a také osobně silně prožívané zklamání z výše zmíněného „sporů na Velehrad“, které jej vedlo k rozhodnutí se z veřejného života stáhnout. I jeho veskrze konzervativní politické postoje, zahrnující poněkud zastarávající zemský patriotismus, plně se spokojující s umírněnými reformami, a naopak z náboženských důvodů⁸ odmítající ty liberální, by jeho šance na úspěch značně snižovaly.

Samostatnou otázkou je pak vliv, jaký mohla mít na vnímání osobnosti Bedy Dudíka skutečnost, že se jednalo o kněze a řeholníka. Případně – naopak – byl Dudík obecně jako kněz a řeholník vnímán, protože tento učený benediktin rozhodně nebyl typickým představitelem kléru, jak se s ním veřejnost ještě pořád setkávala ve svém každodenním životě. Sloužil sice pravidelně mše svaté, ale často soukromě, nikdy nepůsobil v duchovní správě – nevyučoval náboženství, až na řídké výjimky nekřtil, neodddával, nekázal, patrně ani nezpovídal.⁹ Také oděv patrně používal častěji civilní než církevní – svědčí o tom nejen dochované fotografie,¹⁰ ale i potíže, které kvůli tomu

⁵ Dudík, Beda: *Mährens allgemeine Geschichte*. 1. díl. Brünn 1860.

⁶ Dudík, Beda: *Dějiny Moravy*. 1. díl. Praha 1871.

⁷ Šlo např. o návrhy na reorganizaci rakouského archivnictví, nebo o účast na kontaktech mezi Ruskem a Svatým stolicí, jejichž účelem bylo mimo jiné zlepšit postavení katolíků na ruském území.

⁸ Náboženství navíc stavěl rozhodně nad národnost. Moravský zemský archiv v Brně, fond E6 Benediktýni Rajhrad (dále jen MZA, E6), kart. 178, inv. č. 1962, sign. D m 3/3i – 11, Deník 1862, záznam z 3. února, nefol.

⁹ Výjimkami byly například pohřby jeho příbuzných a také působení za války roku 1866 v Itálii, kde zaopatřoval raněné.

¹⁰ Za jejich poskytnutí k nahlédnutí děkuji dr. Evě Ryšavé.

měl s církevními nadřízenými.¹¹ Zmiňován býval spíše v souvislosti se svou odbornou prací, a to jako doktor Dudík, nikoliv pater. Z druhé strany se o jeho kněžství samozřejmě obecně vědělo – a také jeho názory na společenské změny tomu odpovídaly, jak už bylo řečeno výše. To mohlo, zvláště ve vzdělanějších a liberálnějších kruzích, způsobovat nechuť k jeho osobě, nebo minimálně jakýsi podezřívavý odstup. Samo o sobě to však dobovému úspěchu a oblibě zabránit nedokázalo, jak je vidět u jiných kněžských osobností. U moravského historiografa to tak byl nejspíše jeden z více vzájemně se posilujících faktorů.

Přes nespornou inteligenci, píli a společenskou obratnost (o níž svědčí plejáda osobností, se kterými se pravidelně stýkal)¹² Dudík všeobecného uznání srovnatelného s Františkem Palackým nikdy nedosáhl. Z důvodů zmíněných výše nenabízел (ani nemohl nabízet) modernizující a sekularizující se české společnosti atraktivní ideál, kolem kterého by se mohla semknout jako kolem „otce národa“ Palackého.

Viditelným vyjádřením Palackého role jakožto symbolu se pak staly jeho pomníky, z nichž první byl odhalen už rok po jeho úmrtí, národní slavnosti pořádané při příležitosti jubileí českého historiografa, ulice, náměstí, parky, spolky a školy nesoucí jeho jméno (včetně obnovené olomoucké univerzity). Velmi hmatatelným svědectvím o Palackého významu, směřovaným k běžnému občanovi, je i jeho zahrnutí mezi osobnosti zobrazené na aktuálně platných bankovkách, navíc podtrženým i faktem, že se jeho portrét nachází na třetím nejvyšším – a zároveň z nejvyšších asi nejběžnějším – nominálu, tedy na tisícikoruně – kde ostatně nefiguruje František Palacký v dějinách poprvé.¹³ Méně pak ve všeobecném povědomí figurují místa spjatá s jeho fyzickou existencí, z nichž jmenujme alespoň rodný domek v Hodslavicích a byt v Praze,¹⁴ byť právě na tomto využití domu, kde se narodil, Palacký vyjádřil zájem při své poslední tamější návštěvě.¹⁵

Beda Dudík s pietním využitím svého „otcovského domu“ počítat nemohl, neboť tam žila početná rodina jeho nejmladšího bratra Eduarda; navíc se

¹¹ MZA, E6, kart. 152, inv. č. 1947, sign. D m 3/1 – 11, Napomenutí udělené Dudíkovi brněnskou konsistoří pro nošení nepatřičného oděvu (1857).

¹² MZA, E6, kart. 178 a 179, inv. č. 1962, sign. D m 3/3i, Deníky, passim.

¹³ ŠOUŠA, Jiří – ŠTAIF, Jiří: *Obsahy, přesahy a kontexty české historické paměti. Symbolický život Františka Palackého na bankovkách*. In: *Paměť míst, událostí a osobností: historie jako identita a manipulace*. Praha 2011, s. 621–652.

¹⁴ Nyní Památník Františka Palackého a Františka Ladislava Riegra.

¹⁵ ŠTAIF, Jiří: *František Palacký jako místo historické paměti*, s. 65–93.

ani nejednalo o jeho dům rodný.¹⁶ Přesto měl o uchování svého „odkazu“ evidentně zájem a na svém budoucím obrazu cílevědomě pracoval. Vrcholným typem „druhého života“ v náboženském (katolickém) chápání je samozřejmě dosažení kanonizace, případně alespoň beatifikace. Cest, jak jich dojít, je více, kromě mučednictví je to zejména v příslušném církevním procesu posmrtně prokázaná heroická míra ctností. Fr. Beda se o vlastní zdokonalení v této oblasti snažil dle svých sil po celý život, ovšem s dosažením výše zmíněného ideálu ve svých plánech nekalkuloval. Posmrtné uznání si kromě své práce hodlal zajistit dvěma způsoby.

V užším okruhu rodiny to byla hmotná i nehmotná (ve formě „přímluv“) podpora poskytovaná širokému okruhu příbuzenstva, v největší míře ovšem neteří a synovcům, kteří mu v tomto ohledu nahrazovali vlastní děti, jichž se musel vzhledem ke svému životnímu stavu vzdát. Mimořádnou péči věnoval zejména nejstaršímu z chlapců, Františkovi, kterého nejenže podporoval na studiích, ale podle možnosti jej i uváděl do „lepší společnosti“.¹⁷

V prostředí benediktinského řádu – a skrze něj i u širší veřejnosti – jej měly připomínat dary věnované kostelům. Nejznámějším z nich je patrně patera, kterou nechal vyrobit ze svých vyznamenání.¹⁸ Podobně vznikl i mešní kalich. V rajhradském klášterním kostele se také nacházejí Dudíkem věnované a dosud příležitostně využívané mohutné svícny. Nejdražším darem tohoto druhu měl být ovšem nový hlavní oltář pro baziliku sv. Prokopa v Třebíči, pozůstatek zaniklého benediktinského kláštera, jehož čestným opatem byl Beda Dudík za své zásluhy v církevní oblasti jmenován. K uskutečnění tohoto finančně náročného plánu se moravský historiograf rozhodl k riskantnímu kroku – poměrně velké investici na burze. Osoba, jíž peníze svěřil, se ovšem ukázala jako nedůvěryhodná a nekompetentní, Dudík o částku tvořící velkou část jeho životních úspor přišel a oltář tedy realizován nebyl.¹⁹

Pokud jde tedy o doklady Dudíkova druhého života, nacházející se ve veřejném prostoru, můžeme zde – na rozdíl od Františka Palackého, kde je bylo nutno kvůli jejich počtu vypsát víceméně obecně – uvést jejich kompletní výčet. Nejvyšší mírou explicitnosti vyjádření – a bohužel i jistou mírou faktografické nepřesnosti – se vyznačuje pamětní deska umístěná na jeho rodném domě čp. 16 na kojetínském Masarykově náměstí. Odhalena byla v květnu

¹⁶ V jeho raném dětství se rodiče přestěhovali.

¹⁷ MZA, E6, kart. 178 a 179, inv. č. 1962, sign. D m 3/3i, Deníky, *passim*.

¹⁸ BURIAN, Václav: *Patera moravského historiografa Bedy Dudíka. Ke 100. výročí úmrtí 1890–1990*. Vlastivědný věstník moravský, 42, 1990, s. 25–42.

¹⁹ Závažným důsledkem velké finanční ztráty byl i záchvat mrtvice, který učenému benediktinovi definitivně znemožnil psaní. MZA, E6, kart. 179, inv. č. 1962, sign. D m 3/3i – 33, Deník 1887, *passim*.

1990 při příležitosti stého výročí úmrtí „opata rajhradského (!), rodáka z Kojetína, moravského historiografa“²⁰ a nese nápis: „V tomto domě se narodil ThDr. (!) Beda Dudík, český církevní historik a moravský stavovský historiograf. 18. (!) 1. 1815–29. (!) 1. 1890“. Vznikala tedy ve zcela jiném kontextu než Palackého první pomník v Chropyni roku 1877.

V Kojetíně nalezneme i jednu ze tří ulic, které v České republice nesou Dudíkovo jméno. Zbývající dvě se nacházejí v Rajhradě – ta je podle dosud zjištěných informací nejstarší²¹ – a v Brně.²² V žádné ze tří jmenovaných lokalit se nejedná o ulici umístěnou v centru a žádná z nich také není nijak spjata s Dudíkovým pobytem či působením (jako např. Palackého ulice v Praze).

Pro úplnost dodejme, že nejsme zpraveni o žádných spolcích, školách nebo jiných institucích pojmenovaných po Bedovi Dudíkovi, stejně jako o oficiálním použití jeho portréту jako motivu bankovky, poštovní známky či podobným způsobem.

Výskyt ulic, pojmenovaných po moravském historiografovi, je signifikantní i z jiného důvodu. Reprezentuje totiž oblasti, kde je Dudíkův odkaz – nebo alespoň vzpomínka na jeho osobu – uchovávan až do dnešní doby.

V souvislosti s rodným městem je Dudík uváděn už za svého života – poprvé jej zmiňuje jeho spolurodák Josef Chytil roku 1851 a po něm v podstatě každá další publikace o Kojetíně až po ty nejnovější – včetně oficiálních webových stránek.²³ Památka tohoto významného rodáka a čestného občana města byla v Kojetíně připomínána i před rokem 1989, samozřejmě s důrazem na jeho odborné dílo, společenský význam a vztah k rodnému městu, kam se vždy rád vracel.²⁴ Pod mnohými z „kojetínských“ textů o Bedovi

²⁰ Viz brožuru *U slavnostní příležitosti odhalení pamětní desky k 100. výročí úmrtí P. Bedy Dudíka, OSB, opata rajhradského (!), rodáka z Kojetína, moravského historiografa. (proběhlo 20. 5. 1990) P. Jar. Kaláb*.

²¹ Svě jméno získala roku 1924. ALTMAN, Karel: *Kniha o Rajhradě: dějiny města od nejstarších dob*. Rajhrad 2014, s. 251.

²² Po Bedovi Dudíkovi byla nazvána roku 1946, původně se jmenovala Kollárova, za Protektorátu pak Zavřená. Encyklopedie dějin města Brna. In: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_ulice&load=1028 [cit. 29. 10. 2015].

²³ CHYTIL, Josef: *Paběrky z děgů Kojetínských*. Brno 1851, s. 58; *Beda Dudík (1815–1890), historiograf moravský*. In: <http://mekskojetin.cz/galerie-rodaku/beda-dudik> [cit. 27. 4. 2015]; SVAČINOVÁ, Hana: *Kojetínští rodáci*. In: ŘEZÁČ, František – SVAČINOVÁ, Hana – ŠÍREK, Jiří: *Kojetín v proměnách času (1233–2008)*. Kojetín 2009, s. 350–375, Dudík sám s. 353–356.

²⁴ CHUMČAL, Milan: *Galerie rodáků*. Kojetínský kulturní kalendář, 1983, říjen (750 let města), s. 7–8.

Dudíkovi je pak v posledních několika desetiletích podepsána Eva Ryšavá,²⁵ případně jim její články slouží za výrazný inspirační zdroj.²⁶

Ve spojitosti s Kojetínem samozřejmě nelze opomenout Dudíkovy příbuzné, k nimž ostatně patří i Eva Ryšavá. Už za života moravského historografa se rodina Dudíkova vyznačovala mimořádnou soudržností, která přetrvává až do současnosti.²⁷ Její nedílnou součástí je i uchovávání rodinné tradice a rodinných „míst paměti“, kam patří na prvním místě soukromý archiv.²⁸ Jeho součástí, mimořádně důležitou právě pro vytvoření trvalého „mýtu“ Bedy Dudíka, jsou písemně zachycené paměti jeho neteře Marie Dudíkové, provdané Ryšavé.²⁹ Ty na své čtenáře působí nejen v rovině racionální, ale také emocionální a pomáhají mu vytvořit si ke „strýčku Bedovi“ jistým způsobem osobní vztah. Navenek se tento rodinný „mýtus“ dětmi oblíbeného strýčka, podložený pozdějším racionálním poznáním dalších sfér jeho života a díla, projevuje v pravidelném publikování odborných i populárně naučných textů na různá témata z jeho života. Kromě Evy Ryšavé je zde třeba jmenovat zejména jejího otce Jiřího, jehož záměrem, bohužel nenaplněným, bylo publikovat Dudíkovu knižní biografii.³⁰ Z nejmladší generace je to pak JAn (!) Dudík, autor hesla na české Wikipedii.³¹

Další lokalitou významně spjatou s Dudíkovým životem je bezesporu Rajhrad, kde vstoupil do benediktinského kláštera a kde byl v lednu roku 1890 pohřben. Dějiny městečka byly do značné míry vždy určovány samotnou existencí a vývojem kláštera, zároveň se ovšem jednalo o dva rozdílné světy. Vztah města k osobnosti Bedy Dudíka lze tedy charakterizovat jako spíše rozumové vědomí, že na jeho území přebývala významná osobnost –

²⁵ Nejnověji RYŠAVÁ, Eva: *Z Kojetína k císařskému trůnu (K 200. výročí narození historika Bedy Dudíka)*. Kojetínský zpravodaj, 16, 2015, č. 1 (leden), s. 9–10.

²⁶ Např. výše citované webové stránky města a sborník Kojetín v proměnách času.

²⁷ Dle ústního sdělení dr. Ryšavé.

²⁸ O něm blíže MAHEL, R.: *Život, dílo a pozůstalost*, s. 8–10.

²⁹ Jejich stručnou charakteristiku viz RYŠAVÁ, Eva: *Historik Beda Dudík ve světle rodinné korespondence a vzpomínek*. Sborník Národního muzea v Praze. Řada C – Literární historie, 57, 2012, č. 1–2, s. 75–81.

³⁰ Viz A. G. (= Andělín Grobelný?): *Zemřel životopisec historika Bedy Dudíka*. Vlastivědný věstník moravský, 17, 1965, s. 106.

³¹ *Beda Dudík*. In: https://cs.wikipedia.org/wiki/Beda_Dud%C3%ADk. [cit. 29. 10. 2015]. Celkově obsahuje Wikipedie heslo „Beda Dudík“ v šesti jazykových verzích, odlišných i obsahově.

do života obyvatel však, na rozdíl od svých spolubratří, kteří tam vykonávali duchovní správu a podobně, nijak výrazněji nezasáhla.³²

Jako významnou osobnost vnímal svého spolubratra už Gregor Wolny, který jej v rámci své církevní topografie neopomněl zmínit jak u rajhradského kláštera, tak u kojetínské farnosti.³³ Hlavním tvůrcem Dudíkova druhého života v rámci kláštera byl však o několik generací mladší Maurus Kinter, klášterní archivář a redaktor časopisu *Studien und Mittheilungen aus dem Benedictiner- und dem Cistercienser-Orden*. Ten měl možnost moravského historiografa ještě poznat osobně, dokonce mu pomáhal s pořádáním jeho soukromé korespondence.³⁴ Ve spolupráci s Bedou Dudíkem později psal i jeho životopis pro účely publikace vydávané k řádovému jubileu.³⁵ Bylo tedy přirozené, že právě on se stal autorem Dudíkova nekrologu³⁶ a podrobného popisu Dudíkova pohřbu v deníku *Vaterland*³⁷ a později – to už jako správce Dudíkovy mimořádně obsáhlé písemné pozůstalosti – i dalších textů věnovaných z dobového pohledu jedné z nejvýznamnějších osobností spjatých s klášteřem.³⁸ Ty měly být přípravou pro rozsáhlejší biografii.

³² Svědčí o tom i zápis v místní kronice v souvislosti s Dudíkovým úmrtím a pohřbem: „Vykonal několik pamětihodných cest do Ruska, Švédska, Itálie a byl přítomen otevření Suezského průplavu 17. listopadu 1869. Ze Švédska přinesl do Prahy mnoho vzácných knih, uloupených Švédy u nás za jejich vpádu do našich zemí.“ Tedy objektivní zhodnocení významné osobnosti bez náznaku bližšího vztahu k ní. Citováno dle ALTMAN, K.: c. d., s. 179.

³³ WOLNY, Gregor Thomas: *Kirchliche Topographie von Mähren, meist nach Urkunden und Handschriften*. 2. oddělení. *Brünner Diöcese*. 1. sv. Brünn 1856, s. 430; Tamtéž. 1. oddělení. *Olmützer Erzdiöcese*. 2. sv. Brünn 1857, s. 139.

³⁴ MZA, E6, kart. 178, inv. č. 1962, sign. D m 3/3i – 14, Deník 1867, záznam k 15. únoru, nefol.

³⁵ *Scriptores Ordinis S. Benedicti qui 1750–1880 fuerunt in Imperio Austriaco-Hungarico*. Vindobonae 1881, s. 63–72.

³⁶ Zejm. M. K. (= Maurus Kinter): *Beda Dudík mon. Raigradiensis*. *Studien und Mittheilungen aus dem Benedictiner- und dem Cistercienser-Orden mit besonderer Berücksichtigung der Ordensgeschichte und Statistik*, 11, 1890, s. 121–122 a 325–326. Frontispice: Foto B. Dudíka z 30. 9. 1889.

³⁷ Jedná se o první „slavnost“ Dudíkova druhého života (druhou bylo patrně až odhalování pamětní desky v Kojetíně). Z hlediska programu (Kinter ve svém popisu zdůrazňuje zejména jeho hudební složku) i účastníků – jak přímých, tak nepřímých (odesílatelů kondolenčních telegramů) – se jednalo o událost prestižní. Účast veřejnosti není v popise zmíněna, mluví se ovšem o nepříznivém počasí s náledím, z obojího lze usuzovat, že nebyla velká. *Dr. Beda Dudík's Leichenbegängnis*. *Vaterland*, č. 22, 23. 1. 1890, s. 3.

³⁸ KINTER, Maurus: *Der mährische Landeshistoriograph Dr. Beda Dudík O.S.B. Ehren-Abt von Trebitsch, kaiserl. Rath und Regierungs-Rath, Besitzer vieler hohen Orden etc. Mitglied der k. Akademie der Wissenschaften etc. gestorben am 18. Jänner 1890: eine Lebensskizze*. Brünn 1890; Týž: *Vitae monachorum qui ab anno 1613 in monasterio O.S.B. Raihradensi in Moravia professi in Domino obierunt*. Brunae 1908, s. 136–144.

Kinterovým nástupcem v úkolu klášterního archiváře i v publikační činnosti týkající se Bedy Dudíka se stal pozdější poslední rajhradský opat Václav Jan Pokorný.³⁹ Jeho články staví na zajímavých dokumentech z Dudíkovy pozůstalosti a – na rozdíl od Kinterových, který tuto potřebu vzhledem ke svému původu i k době, ve které žil, nepociťoval – se snaží Dudíka obhájit před útoky na jeho podle některých nedostatečné vlastenecké cítění.

Mimo to je Beda Dudík – společně s dalšími vědecky a literárně činnými spolubratry – pravidelně zmiňován ve všech tiscích týkajících se dějin kláštera.⁴⁰ Tradice je samozřejmě vážně narušena uzavřením kláštera roku 1950. V současnosti se na ni snaží spíše než obnovená nepočetná komunita benediktinů navázat instituce sídlící v rajhradském klášteře, jako Památník písemnictví na Moravě, a zvláště řešitelé projektu NAKI „Rajhradský klášter jako kulturní fenomén.“⁴¹ V obou případech však nejde výlučně o osobnost Bedy Dudíka, ten je zde pojímán jako jeden ze skupiny historiků resp. významných rajhradských benediktinů.

Mimo Kojetín a Rajhrad, tedy mimo prostředí jeho dvou rodin (přirozené a řeholní), se druhý život Bedy Dudíka odehrává prostřednictvím textu. První pocházejí už z doby Dudíkova života, a to dokonce z jeho poměrně mladého věku. Jako pětaticetiletého jej do svého přehledu literárních dějin zařadil Christian d'Elvert⁴² a do první části *Kapesního slovníčku novinářského a konverzačního* pak Ludvík Ritter z Rittersbergu, který kromě Dudíkovy historické práce akcentuje i jeho aktivity během roku 1848.⁴³

Za značně prestižnější bylo a je nutno považovat Dudíkovo zařazení mezi osobnosti uvedené ve *Wurzbachově biografickém lexikonu*.⁴⁴ Je reakcí na jeho sociální vzestup, ke kterému došlo během padesátých let – Beda Dudík se

³⁹ Jejich obsahovým shrnutím byl článek Pý (= Pokorný): *Dr. Beda Dudík*. Hlídka, 57, 1940, č. 1, s. 19–20.

⁴⁰ Např. POKORNÝ, Václav Jan: *Klášter Rajhrad, jeho dějiny a památnosti*. Rajhrad 1925.

⁴¹ HEILANDOVÁ, Lucie – PAVELKOVÁ, Jindra – RICHTROVÁ, Eva: *In omnibus glorificetur Deus: dvě stě let od povýšení na opatství: katalog k výstavě*. Brno 2013, s. 67–70; *Psali dějiny Moravy. Moravská historiografie dějepisců do roku 1918. Výstava Památníku písemnictví na Moravě, Rajhrad září 2008–leden 2009*. [Předklášteří] 2008, s. 33–34.

⁴² D'ELVERT, Christian: *Historische Literatur-Geschichte von Mähren und Österreichisch-Schlesien*. Brünn 1850, s. 372–373. Pokračování zmíněného životopisu viz Týž: *Geschichte des Bücher- und Steindruckes, des Buchhandels, der Bücher-Censur und der periodischen Literatur, so wie Nachträge zur Geschichte der historischen Literatur in Mähren und Oesterreichisch-Schlesien*. Brünn 1854, s. 308–310.

⁴³ RITTERSBERG, Ludvík: *Kapesní slovníček novinářský a konverzační*. 1. díl. Praha 1850, s. 241.

⁴⁴ V. WURZBACH, Constant: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländern gelebt haben*. 3. díl. Coremans-Eger. Wien 1858, s. 385–387.

díky úspěšným zahraničním badatelským cestám odborně a společensky etabloval, o čemž svědčí i seznam získaných vyznamenání a čestných členství v odborných společnostech, jenž je součástí hesla.

Názorným indikátorem postojů českých vlastenců (v širším slova smyslu) k moravskému historiografovi je *Riegrův Slovník naučný*. Jeho druhý díl, obsahující hesla písmene D, vyšel v době probíhajícího „sporu o Velehrad“.⁴⁵ Heslo „Dudík“ z něj nebylo vyraženo – nositel jména byl již osobou neopominutelnou – ovšem jeho obsah je probíhající kauzou značně ovlivněn a učeného benediktina ostře kritizuje pro vědeckou nedostatečnost díla a protislovanské smýšlení. O téměř třicet let mladší doplňkové heslo ve dvanáctém díle téhož slovníku⁴⁶ vyznívá mnohem smířlivěji. K této proměně hodnocení přispěl jak časový odstup (navíc Dudík počátkem téhož roku zemřel), tak výslovně uvedený návrat rukopisů ze Švédska.

Prvním zjištěným textem věnovaným moravskému historiografovi mimo hranice monarchie je (apologetický) životopisný článek ve würzburgském katolicky laděném odborném časopise *Chilianeum*.⁴⁷ Jeho autor Anton Ruland je Dudíkovým dobrým známým a tímto způsobem se mu snaží pomoci čelit nepřátelské kampani ze strany národnostně česky zaměřených periodik. Z podobných pohnutek vznikl ostatně i článek v budapeštských Nedělních novinách,⁴⁸ jehož iniciátorem byl další z přátel, benediktin Florian Rómer.

Příznivý obraz moravského historiografa v zahraničí narušuje v této době jeho kontroverzní působení v benátských archivech a knihovnách, kde se vcelku nevybíravými prostředky snaží po neúspěšné válce v létě 1866 „zachránit“ co nejvíce historického materiálu pro habsburskou monarchii. Reakcí rozhořčeného ředitele archivu Girolama Dandola je historicky první (byť útlá) monografie věnovaná Dudíkově osobě.⁴⁹

Stejně jako v případě „sporu o Velehrad“ emoce spojené s osobou Bedy Dudíka postupně opadají. Připsat je to možno přirozenému vývoji, kdy starší události ztrácejí na své aktuálnosti, Dudíkovým úspěchům, uznávaným

⁴⁵ RIEGER, František Ladislav: *Slovník naučný*. 2. díl. Praha 1862, s. 325.

⁴⁶ Tamtéž. 12. díl. *Doplňky a opravy*. Praha 1890, s. 694.

⁴⁷ RULAND, Anton: *P. Beda Dudík O.S.B. als Geschichtsforscher und Geschichtsschreiber. Ein Lebensbild*. *Chilianeum. Blätter für katholische Wissenschaft, Kunst und Leben*, 3. sv., (Würzburg) 1863, s. 207–218.

⁴⁸ *Dudík Béda*. Vasárnapi Ujság, č. 40, 2. 10. 1864, s. 413–414. Překlad článku je k dispozici v Dudíkově pozůstalosti. MZA, E6, karton 185, inv. č. 1969, sign. D m 3/4 – 9, *Překlad článku o Dudíkovi ve Vasárnapi Ujság*, fol. 1–4.

⁴⁹ Záležitosti se později podobně zabýval Jan Opočenský. DANDOLO, Girolamo: *Il benedettino Beda Dudík all'archivio generale di Venezia. Memoria documentata*. Venezia 1866; OPOČENSKÝ, Jan: *Beda Dudík a archivní konvence florentská*. *Časopis Matice moravské*, 49, 1925, s. 299–355.

i jeho názorovými oponenty, a v neposlední řadě i jeho zvyšujícím se věku a úctě, kterou přináší. Zvláště v posledních letech jeho života nemají nastupující generace potřebu se proti téměř nemohoucímu historiografovi nijak vymezovat, už pro ně nepředstavuje žádné „nebezpečí“, navíc zvolna ubývá i těch, kdo se v těchto sporech kdysi angažovali.

Patrný je tento vývoj zejména na Dudíkových nekrolozích, které přinesla většina významnějších novin i některé časopisy. Jejich autoři své sympatie či antipatie k zemřelému sice naznačují, ale obvykle pouze umírněně. Některé deníky (např. *Die Presse* či *Prager Tagblatt*) se spokojují dokonce s pouhou stručnou notickou o úmrtí, naopak rozsáhlé a na zajímavé detaily bohaté texty nalezneme v listech konzervativních, katolicky zaměřených. Což je dáno i tím, že jejich autoři jsou osoby z okruhu Dudíkových nejbližších známých. Kromě již dříve jmenovaného Maura Kintera, jehož texty se staly předlohou Dudíkových biogramů v zahraničí,⁵⁰ je třeba zmínit ještě Vincence Brandla.⁵¹ Z českojazyčných odborných periodik zpravil své čtenáře o úmrtí moravského historiografa pouze *Časopis Vlasteneckého muzejního spolku Olomuckého*⁵² – *Časopis Matice moravské* v té době nevycházel a periodika vědeckých společností reflektovala patrně zejména úmrtí vlastních členů, jako to v případě Bedy Dudíka učinily časopisy vídeňské⁵³ a mnichovské⁵⁴ akademie věd.

Texty vzniklé po roce 1890 můžeme rozdělit do tří skupin. Tou první jsou vědecké práce, řešící obvykle některou oblast Dudíkových odborných zájmů a aktivit. K nejstarším patří již zmíněná studie Jana Opočenského

⁵⁰ Jako příklad uveďme filiační řadu vedoucí od Kinterova citovaného nekrologu přes další anonymní v *Revue bénédictine* po heslo v *The Catholic Encyclopedia* a *Enciclopedia universal ilustrada Europeo-Americana*. Nejnověji z nich vychází *The Benedictine Biography*. Dom Bède Dudik, O.S.B. *Revue bénédictine*. *Messenger des Fidèles*, 7, 1890, s. 179–182; SCHLAGER, Patricius: *Beda Franciscus Dudik*. Elektronická verze díla *The Catholic Encyclopedia*. 5. díl. New York 1909. In: <http://www.newadvent.org/cathen/05184a.htm> [cit. 27. 4. 2015]; *Enciclopedia universal ilustrada Europeo-Americana*. 18. díl, 2. část. Přetisk původního vydání z let 1908–1930. Madrid 1958, s. 2357; *Dudik, Beda*. In: *Biographia Benedictina* (Benedictine Biography). In: http://www.benediktinerlexikon.de/wiki/Dudik_Beda [cit. 27. 4. 2015].

⁵¹ V. B. (= Vincenc Brandl): *Dr. Beda Dudík*. *Hlas. Noviny pro lid*, č. 22, 28. 1. 1890, s. 2. Ve zkrácené formě jej pak zopakoval časopis *Obzor*. BRANDL, Vincenc: *Dr. Beda Dudík*. *Obzor*, č. 4, 20. 2. 1890, s. 49–51.

⁵² *Úmrtí*. *Časopis Vlasteneckého muzejního spolku Olomuckého*, 7, 1890, č. 25 (duben), s. 43.

⁵³ (*Beda Dudík – nekrolog*). *Almanach der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, 40, 1890, s. 181–183.

⁵⁴ CORNELIUS, Carl Adolph: *Nekrolog auf F. Dudik*. *Sitzungsberichte der philosophisch-philologischen und historischen Classe der k. b. Akademie der Wissenschaften zu München*, 1890, 2. sv., s. 37–40.

o benátských archivech,⁵⁵ dále jsou to články Jiřího Radimského o Dudíkových návrzích na reorganizaci archivnictví⁵⁶ a další. Patří sem také několik diplomových a doktorských prací, z tuzemských jsou to především práce Evy Ryšavé⁵⁷ a Richarda Mahela. Motivace Evy Ryšavé k výběru daného tématu je zřejmá z předchozího textu, Richard Mahel se k velké biografii Bedy Dudíka dostával skrze drobnější analýzy jeho díla.⁵⁸ Ze zahraničních se podařilo najít vídeňskou práci Senty Dibetto, tu přivedlo k osobnosti moravského historio-
grafa jeho angažmá ve službách Německého řádu.⁵⁹

V dalším množství odborné literatury je Beda Dudík v nejružnějších souvislostech zmiňován a autoři jsou nuceni reagovat na jeho pojetí daných témat (středověké dějiny Moravy, působení švédských a pruských vojsk, Albrecht z Valdštejna), vzhledem k rostoucímu časovému odstupu a pokroku bádání se však tyto zmínky zkracují a stávají se formálními.

Druhou skupinu tvoří encyklopedická a slovníková hesla a biografické medailony v přehledové literatuře. Pro jejich autory není příslušná osobnost hlavním tématem badatelské činnosti, spíše jednou z několika, jejichž heslo mají zpracovat a jež byly do díla zařazeny na základě předem stanovených kritérií, ovlivněných dobovým vnímáním přínosu pro příslušný obor či pro společnost obecně. Typicky se jedná o stručné formalizované životopisy s uvedením nejvýznamnějších publikací a dalších aktivit, případně také různých ocenění.

Právě výběr informací zahrnutých do biogramu – stejně jako jeho délka – vypovídají nejen o účelu daného textu, ale i o významu, který autoři dané osobnosti připisují. Příkladem může být srovnání hesel „Dudík, Beda“ v několika českojazyčných všeobecně zaměřených encyklopediích. Zatímco v *Ottově slovníku naučném*⁶⁰ nalezneme biogram relativně obsáhlý

⁵⁵ OPOČENSKÝ, J.: c. d.

⁵⁶ Např. RADIMSKÝ, Jiří: *Dudíkovy snahy o organizaci archivnictví v Rakousku*. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské university, řada C – Historica, 7, 1960, s. 171–179.

⁵⁷ RYŠAVÁ, Eva: *Knihovědné dílo Bedy Dudíka I, II*. Praha 1970 (nepublikovaná diplomová práce, uložena v Archivu UK, sign. ED-10/70 a ED-10/70/přil.). Z ní potom autorka vychází v dalších textech.

⁵⁸ Nejstarší je MAHEL, Richard: *Béda (!) Dudík a jeho vrcholná práce o dějinách Moravy*. In: Archivní ročenka Státního okresního archivu Kroměříž. Holešov 2001, s. 70–89.

⁵⁹ DIBETTO, Senta: *Beda Dudík: Sein Leben – Sein Werk*. Wien 1970 (nepublikovaná disertační práce).

⁶⁰ *Ottův slovník naučný. Illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. 8. díl. Praha 1894, s. 110–111. Autorem příslušného hesla je Karel Becka.

a faktograficky bohatý, v následujících encyklopediích⁶¹ se hesla zkracují – až po stručnou informaci v *Malé československé encyklopedii*, spokojující se s životními daty, označením oboru působnosti a názvem hlavního díla – to vše na třech řádcích.⁶² Kromě snižující se aktuálnosti Dudíkova díla je nutno tento fakt samozřejmě přičítat i době vzniku textu. Zatímco pro uživatele praporepublikových lexikonů bylo velmi „neaktuální“ zejména Dudíkovo sepětí s církví a monarchií, o padesát let později se k němu přidává i překážka v podobě jazyka (případně písma) většiny publikací moravského historiografa – ve spojitosti s úbytkem počtu aktivních uživatelů němčiny (tištěné částečně frakturou). Pro úplnost dodejme, že nenovější českojazyčné všeobecné encyklopedie heslo „Dudík“ neobsahují vůbec.⁶³

Podobný trend je vysledovatelný i u zahraničních encyklopedií, například německého *Brockhausova lexikonu*. Zatímco ve vydáních z desetiletí kolem přelomu devatenáctého a dvacátého století biogram moravského historiografa nalezneme,⁶⁴ v těch novějších se už nenachází. Výskyt hesla „Dudík“ v těchto dílech nám ovšem nabízí další perspektivu pro vnímání recepce Dudíkovy osobnosti, a to perspektivu geografického záběru. Alespoň v období padesáti let kolem roku 1900 jeho status jako význačné osobnosti tímto způsobem stvrzují encyklopedická díla v různých evropských zemích, především samozřejmě v těch, kam Dudík vykonal zásadnější badatelské cesty a kde navázal kontakty s místními archiváři a historiky. V německém prostoru jej zmiňuje kromě Brockhausova i lexikon Mayerův.⁶⁵ Další příklady nalezneme ve Skandinávii, kromě očekávané encyklopedie švédské⁶⁶ jsou to však i lexikony z Norska a Dánska.⁶⁷ Teprve pozdější je heslo italské (z pera

⁶¹ *Masarykův slovník naučný. Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí*. 2. díl. Praha 1926, s. 417–418; *Komenského slovník naučný*. 3. díl. Praha 1937, s. 527–528.

⁶² *Malá československá encyklopedie*. 2. díl. D–CH. Praha 1985, s. 216.

⁶³ Míňeny jsou encyklopedie *Diderot* (osmisvazková verze) a *Universum*.

⁶⁴ Dohledán byl výskyt v tomto vydání: *Brockhaus' Konversationslexikon*. 5. díl. *Deutsche Legion – Elektrodiagnostik*. 14. vyd. Leipzig – Berlin – Wien 1894, s. 575. V zestručněné podobě pak *Brockhaus' Kleines Konversations-Lexikon*. 1. díl. 5. vyd. Leipzig 1911, s. 466.

⁶⁵ *Meyers Konversationslexikon*. 5. díl. *Distanzgeschäft – Faidherbe*. 4. vyd. Leipzig – Wien [1885–1892], s. 194; *Meyers Großes Konversations-Lexikon*, 5. díl. Leipzig 1906, s. 250–251.

⁶⁶ *Nordisk Familjebok. Konversationslexikon och Realencyklopedi Innehållande Upplysningar Och Förklaringar Om Märkvärdiga Namn, Föremål Och Begrepp*. 3. díl. Stockholm 1880, sloupec 1533; *Nordisk Familjebok. Konversationslexikon Och Realencyklopedi*. 6. díl. 2. vyd. Stockholm 1907, sloupec 1012.

⁶⁷ *Norsk Haandlexikon for almenntittige Kundskaber*. 1. díl. A–J. Kristiania [1881], s. 397; *Salmonsens Konversationsleksikon*. 6. díl. *Demeter – Elektriske Sikringer*. 2. vyd. København 1917, s. 484. K dispozici nám bylo druhé vydání (první vyšlo v letech 1893–1911). Dá se předpokládat, že Dudíkovo heslo zůstalo nezměněno.

Karla Stloukala).⁶⁸ Početné je zastoupení i v encyklopediích francouzských, a to z našeho pohledu vcelku paradoxně, neboť k Francii – kromě několika kratších návštěv – Beda Dudík nijak zvlášť blízký vztah neměl,⁶⁹ podobně jako ke Španělsku,⁷⁰ kde však snad sehrála určitou roli katolická orientace země.

S větší pravděpodobností než ve všeobecných dílech, narazíme na Dudíkův biogram, zvláště v novější době, v pracích specializovaných, ať už oborově či regionálně.⁷¹ Typickými okruhy jsou samozřejmě dějiny historiografie a příbuzných disciplín jako archivnictví nebo archeologie,⁷² a pak lexikony s církevní tematikou, kde bývají osobnosti úspěšné i z pohledu světské sféry pečlivě evidovány.⁷³

⁶⁸ *Enciclopedia italiana di scienze, lettere ed arti*. 13. díl. Milano 1932, s. 250. Ve zkrácené verzi je heslo součástí i současné – on-line – encyklopedie Treccani. *L'enciclopedia italiana*. In: <http://www.treccani.it/enciclopedia/beda-dudik/> [cit. 27. 4. 2015].

⁶⁹ *La grande encyclopédie: inventaire raisonné des sciences, des lettres et des arts*. 14. díl. Paris s. d. [cca 1880–1890], s. 1196; LAROUSSE, Pierre: *Grand dictionnaire universel du XIXe siècle: français, historique, géographique, biographique, mythologique, bibliographique, littéraire, artistique, scientifique, etc.* 17. díl (2. dodatky). Paris s. d. [p. r. 1876], s. 1104; *Dictionnaire universel des contemporains: contenant toutes les personnes notables de la France et des pays étrangers...* 6. vyd. Paris 1893, s. 496. Ve francouzské *Revue historique* také vyšel jeden z mála Dudíkových zahraničních nekrologů. *Autriche-Hongrie*. *Revue historique*, 15, 1890, s. 473.

⁷⁰ Příslušná encyklopedie citována výše v souvislosti s nekrology.

⁷¹ Z významnějších *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*. 1. díl. 3. vyd. Wien 1956, s. 201–202; STURM, Heribert: *Biographisches Lexikon zur Geschichte der böhmischen Länder*. 2. díl. D–G. München – Wien 1979, s. 284; MÝŠKA, Milan: *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. 7. sešit. Ostrava 1996, s. 26; *Encyklopedie dějin města Brna*. In: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=61 [cit. 27. 4. 2015].

⁷² Jmenujme např. KUTNAR, František: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví*. 1. díl. *Od počátků národní kultury až po vyznění obrodného úkolu dějepiscetví v druhé polovině 19. století*. Praha 1973, s. 217–218. Beze změny je příslušná pasáž zopakována i v nejnovějším vydání. KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví*. 3. vyd. Praha 2009, s. 308–310. Dále HOFMANNOVÁ, Jaroslava – PRAŽÁKOVÁ, Jana: *Biografický slovník archivářů českých zemí*. Praha 2000, s. 153–154; SKLENÁŘ, Karel – SKLENÁŘOVÁ, Zuzana: *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů*. Praha 2005, s. 149–150; BROUČEK, Stanislav – JEŘÁBEK, Richard: *Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. 1. sv. *Biografická část*. Praha 2007, s. 46.

⁷³ Kromě výše zmíněné americké katolické encyklopedie jsou to např. PODLAHA, Antonín: *Český slovník bohovědný*. 3. díl. Praha 1926, s. 623; *Lexikon für Theologie und Kirche*. 3. díl. 2. vyd. Freiburg im Breisgau 1931, sloupec 480; ZOUHAR, Jakub: *Dudík, Beda (1815–1890)*. In: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*. 35. díl. Nordhausen 2014, sloupce 320–332. In: http://www.bbkl.de/lexikon/weiterlesen.php?art=/D/Du-Dz/dudik_b.art [cit. 26. 2. 2014].

Na pomezí mezi všeobecná a specializovaná přehledová díla můžeme zařadit *Biografický slovník českých zemí*.⁷⁴ Obsahově bezchybný biogram je však spíše než symbolickým vyjádřením významu Dudíkova odkazu pro dnešní dobu důkazem snahy autorů o co největší úplnost díla.

Třetí skupinou, z hlediska druhého života nejvýmluvnější, jsou texty (obecně i jiné aktivity) svázané s připomínkami nejrůznějších výročí příslušné osobnosti. Na rozdíl od výše zmíněných z velké části necílí na odborné, nebo alespoň do jisté míry vzdělané, publikum a také jejich nositelem nebývá často odborný tisk. V případě Bedy Dudíka dohledáme první podobné texty k roku 1915. Je to sté výročí narození, ale od jeho úmrtí uplynulo teprve pětadvacet let, takže existuje stále početná skupina lidí, která jej (nějakým způsobem) pamatuje živého. Zároveň je to období válečné, období novinové cenzury a konfiskací. To přidává Dudíkově osobnosti – alespoň pro žurnalisty – na atraktivitu. Politicky neutrální (ač v soukromí neměl rád Prusko – ale to o něm nikdo neví), loajální, pravověrný katolík, píšící německy, zpravodaj na italské frontě roku 1866, osobní kaplan císaře roku 1869. To také vysvětluje, proč si tohoto jubilea všimly kromě bohoslovců a Našince⁷⁵ i pražské noviny.⁷⁶ Totéž lze pravděpodobně mutatis mutandis vztáhnout i na padesáté výročí úmrtí roku 1940.⁷⁷

Zatím nejvelkolepěji bylo připomenuto sté výročí Dudíkova úmrtí roku 1990, kdy mu byla odhalena již zmíněná pamětní deska. Jubilejní články tohoto roku pocházejí zejména z pera dvou autorů – Evy Ryšavé,⁷⁸ která se

⁷⁴ *Biografický slovník českých zemí*. 14. sešit. Dot–Dvo. Praha 2011, s. 417–419. Autory jsou Zdeněk Fišer a Gustav Novotný.

⁷⁵ ŽHÁNĚL, Karel: *Dr. Beda Dudík*. Museum. Časopis bohoslovců československých, 49, 1915, č. 1–2, s. 48–58; *Stoleté narozeniny dra. Fr. Bedy Dudíka, historiografa moravského*. Našinec, č. 42, 26. 1. 1915, s. 1.

⁷⁶ *Stoletá památka narozenin moravského historiografa dra. Bedy Dudíka*. V Kojetíně (na Moravě) 29. ledna. Národní listy, č. 32, 1. 2. 1915, s. 3. Dále *Sté narozeniny Bedy Dudíka*. Národní politika, č. 31, 31. 1. 1915, s. 5.

⁷⁷ HÁJEK, Zdeněk: *Moravský historiograf Beda Dudík. K padesátému výročí jeho smrti*. Lidové noviny, č. 29, 18. 1. 1940, s. 7; Týž: *Cesta Bedy Dudíka do Stockholmu*. Tamtéž, s. 3; S.: *50 let od smrti moravského historiografa. „Otec moravských archivů“ Beda Dudík*. Národní politika, č. 17, 18. 1. 1940, s. 6. Kromě nich na jubileum reaguje i výše citovaný článek benediktina Pokorného a také HOLINKA, Rudolf: *Beda Dudík*. Praporec. Sborník pro náboženskou kulturu, 2, 1940, s. 1–8.

⁷⁸ RYŠAVÁ, Eva: *Ke dvěma výročím moravského historiografa Bedy Dudíka*. Časopis Matice moravské, 109, 1990, s. 225–233; Táž: *Beda Dudík – „Moravský Palacký“*. Zpravodaj Muzea Kroměřížska, 1990, č. 1, s. 35–38; Táž: *Dvoji jubileum slavného kojetínského rodáka*. Kojetínský kulturní kalendář, 1990, leden, s. 4–5, únor, s. 5–7, březen, s. 5–7.

jimi snaží podnítit další bádání o svém příbuzném, a Václava Buriana.⁷⁹ Prání jubilantovy příbuzné se v následujících letech začalo plnit (k čemuž ovšem přispívala hojnou měrou i ona sama). „Jubilejním“ výsledkem je již zmíněná monografie Richarda Mahela, ale také skromné veřejné oslavy, které proběhly v Kojetíně.⁸⁰

Zatímco v situaci čerstvých politických změn a církvi nakloněné náladě ve společnosti roku 1990 se připomínka významného jubilea učeného benediktina minimálně očekává, deset let před tím poněkud překvapí. Přesto bylo devadesáté výročí Dudíkova úmrtí (a 145. jeho narození) připomenuto Františkem Hýblem, byť pouze v tisku zaměřeném na region, odkud moravský historiograf pocházel.⁸¹ Podobně tomu bylo o padesát let dříve, kdy Bedu Dudíka připomněli moravskému publiku Vilém Bitnar⁸² a (poněkud kritičtější) Hugo Traub.⁸³

Specifickým příkladem z této skupiny textů je článek Alexandra Havránka z roku 1961, připomínající opožděně sté výročí vydání prvního dílu Dudíkovy *Mährens Allgemeine Geschichte*.⁸⁴ Na rozdíl od jiných textů církevní provenience totiž nepochází z prostředí katolického, ale evangelického. Náboženskými aspekty se však příliš nezabývá a zaměřuje se na zhodnocení zmíněného díla na základě názorů autorit, jako byli J. Šusta, J. Goll nebo Z. Nejedlý.

Na základě výše zmíněného můžeme zkonstatovat pravdivost předpokladu, že početnost dokladů existence „druhého života“ Bedy Dudíka je ve srovnání s Františkem Palackým mnohonásobně menší, zvláště pokud jde o veřejný prostor (v nejširším slova smyslu). Jejich vznik nelze zařadit do konkrétně vymezeného časového úseku, docházelo a dochází k němu víceméně průběžně, fatální roli zde nehrají ani změny politických režimů – minimálně na regionální úrovni je Dudík připomínán i v období před rokem 1989. Tam se také k bývalému moravskému historiografovi hlásí nejintenziv-

⁷⁹ Např. BURIAN, Václav: *Moravský historiograf Beda Dudík*. Duchovní pastýř. Měsíčník katolického duchovenstva, 39, 1990, č. 1 (leden), s. 13–16. Dále již dříve citovaný článek o Dudíkově pastře.

⁸⁰ Patřily k nim zejm. mše sv. v místním kostele a položení květin k pamětní desce na náměstí. Plánován byl i zájezd do Rajhradu a výstava, která však nakonec neproběhla. Místní zpravodaj přinesl také několik článků. Viz Kojetínský zpravodaj, 16, 2015, zejm. č. 1, 2, 3 a 9.

⁸¹ HÝBL, František: *Kojetínský historik Moravy*. Nové Přerovsko, č. 5, 1. února 1980, s. 5.

⁸² BITNAR, Vilém: *Na paměť brněnského učenice Bedy Dudíka*. Den, č. 25, 30. 1. 1930, s. 2, č. 27, 1. 2. 1930, Neděle – zábavní příloha Dne, s. 1.

⁸³ TRAUB, Hugo: *Kdo byl Beda Dudík?* Moravské noviny (Venkov), č. 8, 12. 1. 1930, s. 8.

⁸⁴ HAVRÁNEK, Alexandr: *Sto let Dudíkových „Dějin Moravy“*. Kostnické jiskry. Evangelický týdeník, č. 17, 4. 5. 1961, s. 2.

něji. Jako nejzásadnější politický zásah do „druhého života“ Bedy Dudíka se tak jeví zrušení rajhradského kláštera roku 1950, které značně narušilo jednu ze dvou hlavních větví uchovávání jeho odkazu. Tou druhou, dodnes živou, je Dudíkovo příbuzenstvo.

RESUMÉ

K „DRUHÉMU ŽIVOTU“ BEDY DUDÍKA

Moravský historiograf Beda Dudík (1815–1890) bývá obvykle považován za osobnost víceméně pozapomenutou. Tento dojem zvláště vynikne při jeho srovnání s jeho českým protějškem Františkem Palackým, jehož trvajícím „druhý život“ je demonstrován mimo jiné početnými doklady v rámci každodenní zkušenosti i běžného, na této osobnosti nezajímaného občana. Přesto má smysl o Dudíkově „druhém životě“ uvažovat. Ve veřejném prostoru se projevuje méně, většinou jen v lokalitách úzce spjatých s životem tohoto učeného benediktina. Více je samozřejmě nejrozličnějších textů týkajících se této osobnosti, jak odborných, tak populárněji laděných, které reagují na význam připisovaný osobě moravského historiografa v různých dobách, místech a prostředích. Specifikem „druhého života“ Bedy Dudíka je ovšem dosud živá a silná rodinná tradice.

Klíčová slova: Dudík Beda (1815–1890), druhý život, biografie, biogram

SUMMARY

ABOUT THE “SECOND LIFE” OF BEDA DUDÍK

The Moravian historiographer Beda Dudík (1815–1890) is used to be considered a forgotten personality. One gains this impression when compares Beda Dudík with his Bohemian fellow František Palacký whose long lasting “second life” is demonstrated, among others, by numerous evidence in everyday experience of ordinary man uninterested in this personality. Despite this, Dudík’s “second life” is worth-thinking about. He appears less in public space and is usually visible only in places closely connected with

the life of this educated Benedictine. He can be found much more in texts dealing with this personality, specialized texts as well as popular ones, which react to the importance of the Moravian historiographer in various periods, places and backgrounds. However, the particularity of Beda Dudík's "second life" is still vivid and strong family tradition.

Keywords: Dudík Beda (1815–1890), second life, biography, biogram

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Ema Tomášková, Ph.D.
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc
Česká republika
email: ema.tomaskova@upol.cz